

Кравченко М.В.

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри обліку, аудиту

та управління фінансово-економічною безпекою

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Дроздова Ю.А.

студентка

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Kravchenko M.V.

PhD in Economics, senior lecturer

Dnepropetrovsk state agrano-economic university

Drozдова Ju.A.

Student

Dnepropetrovsk state agrano-economic university

СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

COMPONENTS OF THE PROCESS MANAGEMENT ACCOUNTING OF PERMANENT ASSETS

Анотація. У статті розглянуто сучасні аспекти управління процесом обліку основних засобів у сучасних умовах. Представлено проблематику впливу неякісного управління обліком основних активів підприємства в контексті оптимального їх використання. Задля вирішення наведеної проблематики розроблено оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, а також запропоновано теоретико-схематичний напрям удосконалення концепту управління процесом обліку основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, механізм, управління, концепт, бухгалтерський облік.

Вступ та постановка проблеми. Зважаючи на тенденції сучасного розвитку вітчизняних підприємств все гостріше постає проблематика стосовно ефективності управління обліком основних засобів. Щодо цього було виявлено, що недооцінка важливості впровадження концепту управління обліком основних засобів протягом тривалого періоду призвело до загострення низки аспектів. Зокрема, відсутності факту своєчасного впровадження нових наукових технологій, неоптимального накопичення морального та фізичного зносу основних засобів та відсутності значимих ресурсів та дієвих мотивів вирішення цієї проблеми. Зважаючи на вищевикладений матеріал, вважаємо, що вдосконалення концепту управління обліком саме основних засобів є актуальним питанням та потребує подальшого вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення теоретичних положень, опублікованих праць вітчизняних і зарубіжних вчених, практики діяльності підприємств свідчить про те, що облік основних засобів останнім часом дещо ускладнився, а низка проблем негативно впливає на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання основних засобів. До кола таких проблем можна віднести різні підходи до термінології та визначення сутності основних засобів у бухгалтерському обліку й системі оподаткування, принципи оцінки основних засобів, проблеми вдосконалення системи амортизації, підвищення інформативності первинних документів з обліку основних засобів, а також аналізу ефективності використання основних засобів і можливості її прогнозування.

Питаннями ефективного управління процесом обліку основних засобів займалась велика кількість як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів. Зокрема,

Л.О. Лігоненко [5] у своїх працях розглядав особливості управління діяльності підприємства; С.Ф. Голов [3] та Ф.Ф. Бутинець [2] розглядали сутність управління основними засобами та практичний аспект їх обліку та управління. Також було досліджено праці економістів-обліковців, таких як, наприклад, Н.В. Довгалюк [4], Т.В. Мовчан [1]. Вважаємо, що перелічені вчені зробили вагомий внесок у розвиток сучасної науки, але поставлена проблематика потребує подальшого дослідження та удосконалення.

Метою статті є всебічний аналіз процесом управління обліку основних засобів, а також розробка напрямів підвищення ефективності функціонування управлінського концепту в розрізі оптимізації обліку основних засобів відповідно до вимог сучасності.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку в нашій країні відбувається перехід до ринкової економіки, який вимагає розробки відповідного господарського механізму, докорінних змін у його функціонуванні та гармонізації інтересів усіх зацікавлених сторін. Тому процес реформування бухгалтерського обліку, що відбувається в Україні, є цілком закономірним. Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки та перехід до ринкових відносин потребують принципово нових підходів до управління основними засобами.

Свої актуальності проблема ефективного управління обліком основних засобів набула у зв'язку з потребою отримати власниками, кредиторами й інвесторами, як вітчизняними так і закордонними, оперативної та достовірної інформації щодо стану, руху, оновлення та ефективності використання основних засобів. Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби праці, від їх досконалості залежать і загальні результати роботи підприємства.

Проблемні аспекти раціонального функціонування системи управління обліком надходження та вибуття основних засобів у більшості господарств в умовах реформування економіки України набувають зараз особливої актуальності. Основними протиріччями в процесі ведення обліку і складання звітності за основними засобами є недосконалість методичної та нормативно-правової бази, формування підприємствами необґрунтованої облікової політики щодо основних засобів. Організації і правильному відображенню основних засобів у звітності підприємств повинна приділятися першочергова увага. Саме за обсягом акумульованих основних засобів можна зробити висновки щодо масштабів діяльності підприємства, щодо його потенційних можливостей та перспектив подальшого розвитку [1].

У сучасних ринкових умовах вмiла і ретельна організація процесу управління бухгалтерським обліком у більшості господарств переростає у суттєвий фактор ефективного та раціонального використання основних засобів суб'єктами господарювання. Це приводить до того, що міра раціональності управлінсько-облікового процесу набуває першочергового значення в рамках забезпечення успішного розвитку підприємств. Оскільки бухгалтерський облік є орієнтованим на практику, він і сам безпосередньо формується під тиском практичних потреб, а головним завданням бухгалтера при цьому є не механічна реєстрація фактів, а вирішення завдань, що виникають у процесі господарської діяльності [4].

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні сформувалося коло певних проблем, які пов'язані як з обліковою системою безпосередньо, так і з її організацією.

Основною проблемою в контексті організації управлінського аспекту щодо обліку основних засобів у досліджуваному господарстві є відсутність певного роду збалансованості щодо їх ретельного і якісного обліку. Дослідження змісту первинних документів і реєстрів з обліку основних засобів господарства свідчить про те, що вони містять застарілі показники, які не формують підсумкової інформації, а тому у них відсутні показники, необхідні для складання звітності в умовах застосування П(С)БО 7 «Основні засоби», отже, носії інформації з обліку основних засобів потребують удосконалення як за складом, так і за змістом [5].

Наступною проблемою є те, що у процесі введення в експлуатацію або в ході ліквідації об'єкта основних засобів не завжди враховуються їх індивідуальні специфічні особливості. Для професійного і якісного виконання робіт із приймання та списання об'єктів доцільно розроблювати робочу інструкцію з визначенням робіт і порядку їх здійснення для кожного члена комісії, визначаючи при цьому їхню міру відповідальності. Створення спеціалізованих комісій із працівників, які будуть безпосередньо експлуатувати об'єкти, стимулює приймання лише корисних для їх підрозділів основних засобів, функціональні можливості яких відповідають зазначеним у технічній документації. Так само під час списання основних засобів необхідно детально обґрунтувати доцільність ліквідації об'єкта, що унеможливить використання ліквідаційної процедури у корисливих цілях окремих осіб. Для удосконалення управлінського аспекту процесу обліку основних засобів для більшості підприємств пропонуємо розроблений оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів (рис. 1).

Спираючись на дані, представлені у рис. 1, зазначимо, що якісно організована система управління обліком основних засобів у господарствах повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених

способів і методів обліку, які охоплюють весь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

В процесі дослідження проблематики управління обліком надходження та використання основних засобів було виявлено низку теоретичних засад, які впливають на його ефективність. Зокрема, виявлено, що неефективна організація обліку основних засобів, використання низки недоцільних форм носіїв інформації та ірраціональність схем документообігу призводять до неоптимального процесу використання зазначених активів підприємствами.

Задля усунення негативного впливу названої проблематики пропонуємо до впровадження низку теоретичних та практичних рекомендацій, що дасть змогу підвищити ефективність процесу управління обліком основних засобів. Згрупований теоретико-практичний алгоритм оптимізації обліку основних засобів представлений на рис. 2.

Вважаємо, що впровадження запропонованих напрямів оптимізації процесу управління обліком основних засобів вплине на збільшення підтримки цілісного функціонування системи обліку основних засобів як передумови його удосконалення через використання низки саніційних напрямів [1].

Проведені дослідження засвідчили, що на сучасному етапі розвитку теорії та практики управління процес формування механізму управління основними засобами на більшості підприємств майже відсутній. Зокрема, слід зазначити, що потребують розробки та обґрунтування науково-методичні засади щодо узагальненого розуміння сутності та особливостей організаційно-економічного забезпечення управлінського механізму. Також майже відсутні теоретичні та практичні дослідження щодо аналізу складових механізму управління основними засобами, засоби його реалізації та напрями вдосконалення з урахуванням специфіки роботи окремо взятого підприємства [5].

Стратегією управління обліком основних засобів є забезпечення максимально ефективного використання за мінімальних затрат на їх утримання та обслуговування. Механізм управління становить елементи, які впливають на управлінські відносини або інформацію як предмет управлінської діяльності. За допомогою інформації здійснюється керівний вплив на процеси, які відбуваються в системі, для досягнення необхідних бажаних станів (цілей), а також отримується інформація про стани об'єкта управління і системи загалом [2].

Механізм управління складається з таких частин:

- 1) цільова частина – сукупність усіх цілей, на реалізацію яких спрямована управлінська діяльність (підвищення ефективності виконання основних функцій системи);
- 2) функціональна частина – види управлінської діяльності, необхідні для виконання основних функцій організації;
- 3) методологічна частина – ті методи, які використовуються під час виконання всіх видів управлінської діяльності, тобто забезпечують виконання функціональної частини;
- 4) інструментальна частина – управлінські рішення, повноваження, засоби інформаційно-матеріального та енергетичного впливу на об'єкт управління;
- 5) технологічна частина – технологія підготовки прийняття і виконання управлінських рішень;
- 6) цільова частина – сукупність усіх цілей, на реалізацію яких спрямована управлінська діяльність.

Для кращої результативності управлінського механізму ефективного ведення обліку основних засобів слід також враховувати принципи, на яких він базується.

Рис. 1. Розроблений оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів

1) Додержання стратегічних цілей економічного розвитку підприємства в контексті забезпечення ефективності використання основних засобів, який повинен створювати необхідні матеріальні та фінансові умови для реалізації цілей і завдань економічного розвитку підприємства загалом.

2) Додержання планомірності та індивідуальності забезпечення ефективності використання основних засобів окремо взятим підприємством в розрізі підвищення ефективності його діяльності в майбутніх періодах на основі оптимізації співвідношення між вирішенням поточних та перспективних завдань розвитку.

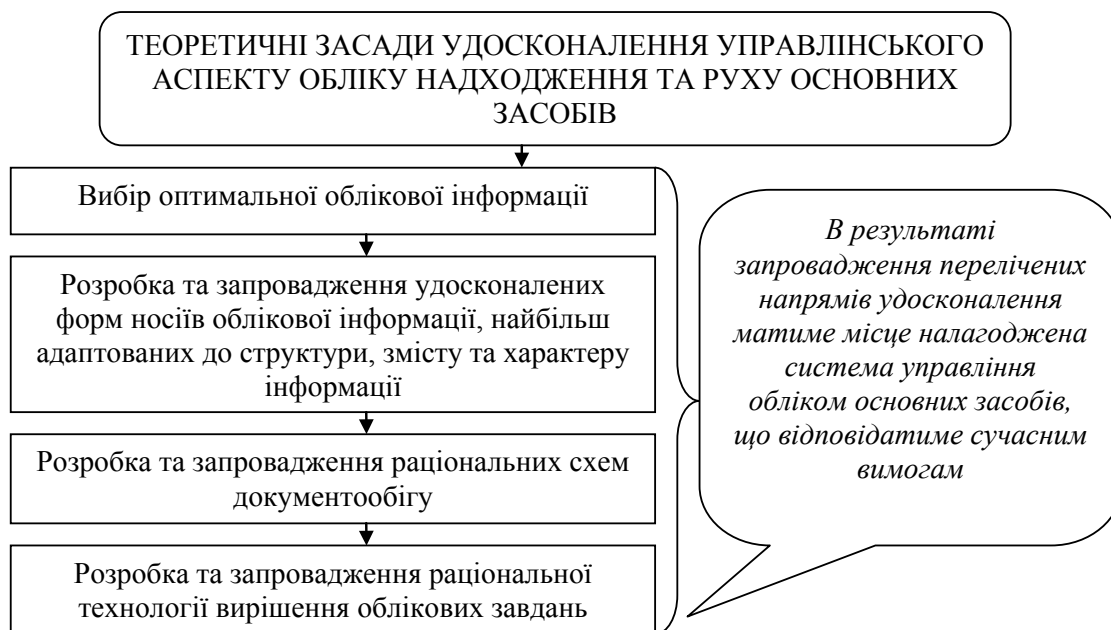
3) Доцільність та оптимальність управлінських рішень за характером відтворення основних засобів підприємства. Обґрунтування потреб в основних засобах слід проводити на основі кваліфікованого аналізу стану і використання основних виробничих фондів, вивчення резервів підвищення ефективності їхнього використання.

4) Ефективність формування відтворювальних процесів в окремо взятому господарстві за для максимального економічного ефекту [3].

Дотримання вимог цих принципів потребує безперервного збору, обробки та аналізу різної інформації: науково-технічної, економічної, правової тощо. Це передбачає використання новітньої комп'ютерної техніки та математичних методів як важливої передумови нормального функціонування механізму управління економікою на всіх її рівнях (передусім, на підприємствах). Таким чином, механізм управління основними засобами є сукупністю взаємопов'язаних методів та засобів.

Особливість у формуванні організаційної структури підсистеми полягає в конкретизації цілей, функцій і завдань щодо об'єктів управління, деталізації складу норм і нормативів споживання, системи планових і оцінюваних показників ефективності використання основних засобів. Комплексний, системний підхід передбачає всебічний аналіз і вивчення результатів заходів на стадії формування, використання, оновлення й вибуття основних засобів. Практичне застосування управлінського механізму забезпечить високу якість оперативно-виробничої діяльності, науковий рівень і гнучкість планування, процес заготівлі високоякісної сировини, ритмічність виробництва та випуск конкурентоспроможної продукції.

Висновки. Представлені у статті результати дослідження стосовно підвищення якості впливу концепту управління на облік основних засобів дають можливість дійти таких висновків. Зокрема, виявлено, що у сучасних ринкових умовах вмiла і ретельна організація процесу управління бухгалтерським обліком у більшості господарств переростає у суттєвий фактор ефективного та раціонального використання основних засобів суб'єктами господарювання. Це приводить до того, що

Рис. 2. Запропонований теоретико-схематичний напрям удосконалення управлінського обліку основних засобів

міра раціональності управлінсько-облікового процесу набуває першочергового значення в рамках забезпечення успішного розвитку підприємств. Щодо цього було розроблено оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, який свідчить про те, що якісно організована система управління обліком основних засобів у господарствах повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють весь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації. Також для оптимізації процесу управління обліком основних засо-

бів відповідно до сучасних умов господарювання були виокремлені конкретні рекомендації, які згруповані в теоретико-схематичний напрям поступового впровадження у виробництво окремо взятого підприємства.

Водночас, спираючись на вимоги сучасності, а також проблематику ефективності управління обліком надходження та використання основних засобів, розробили механізм забезпечення ефективного їх функціонування. Вважасмо, що розроблені рекомендації дадуть змогу підвищити якість та раціональність управління обліком основних засобів в контексті максимізації кінцевого прибутку.

Список використаних джерел:

1. Бобина М.В. Стратегические альянсы в глобальной экономике / М.В. Бобина // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 11. – С. 106–109.
2. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – № 5. – С. 22–36.
3. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку / С.Ф. Голов. – К. : Центр навч. літ., 2008. – 522 с.
4. Довгалюк Н.В. Ефективність використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств Центрального Полісся : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Н.В. Довгалюк. – Житомир, 2010. – 20 с.
5. Лігоненко Л.О. Антикризисное управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : [монографія] / Л.О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.

Анотація. В статтю розглянуті сучасні аспекти управління процесом обліку основних засобів в сучасних умовах. Представлено проблематику впливу некачественного управління обліком основних засобів підприємства в контексті оптимального їх використання. Для рішення наведеної проблематики розроблено оптимізаційний механізм управління обліком основних засобів, а також запропоновано теоретико-схематичне напрямлення удосконалення концепції управління процесом обліку основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, механізм, управління, концепція, бухгалтерський облік.

Summary. The article deals with modern aspects of the process of managing the accounting of fixed assets in modern conditions. The problems of low-quality management of accounting of the main assets of the enterprise in the context of their optimal use are presented. In order to solve the above-mentioned problems and optimization mechanism for the management of accounting of fixed assets was developed, as well as a theoretical-schematic direction of improvement of the concept of management of accounting of fixed assets.

Key words: permanent assets, mechanism, management, concept, accounting.